



Funded by
the European Union

Azərbaycandakı siyasətçilərə Məhsulun Ekoloji İzinin tanıtılması



Giriş

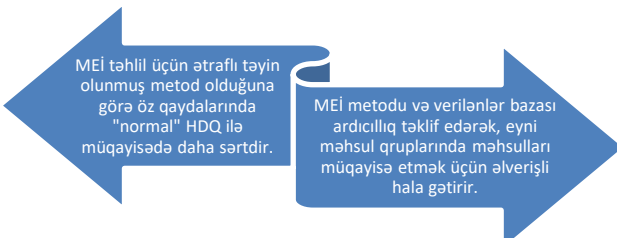
2013-cü ildə Avropa Komissiyası (AK) məhsulların və təşkilatların ekoloji performansını ölçmək və məlumat vermək üçün ortaq metodologiyanın istifadəsinə dair tövsiyə yayımlamışdır. Bu tövsiyə Avropa İttifaqının (Aİ) Yaşıl Məhsullar üzrə Vahid Bazar (YMVB) təşəbbüsünün bir hissəsi idi və istehlakçılar üçün çəşnliq, məhsulların ekoloji cəhətdən təmiz kimi bazara çıxarmaq istəyən şirkətlər üçün isə əlavə xərclərə səbəb olan "yaşıl" və ya dayanıqlılıqla əlaqəli etiketlərin sonsuz siyahısına cavab olaraq ortaya çıxdı. Aİ YMVB çərçivəsində 280-dən çox könlüllü şirkət və təşkilat Məhsulun Ekoloji İzi (MEİ) və ya Təşkilatın Ekoloji İzi (TEİ) vasitəsilə ətraf mühitin izlərini hesablamayaq üçün lazım olan tələbləri öyrəndi.²

Məhsulun Ekoloji İzi (MEİ) metodologiyası

MEİ əmtəə və ya xidmətin öz həyat dövrü boyunca ətraf mühitə təsirinin çox meyarlı ölçülməsidir. MEİ ilə əlaqəli məlumatlar əmtəə və xidmətlərin təchizat zənciri fəaliyyətləri (xammalın hasilatından tutmuş istehsal və istifadə mərhələsinə, tullantıların utilizasiyasına qədər) nəzərə alınmaqla, onların ətraf mühitə təsirlərini azaltmaq məqsədi ilə hazırlanır. Qısacası, MEİ məhsul və ya xidmətin ətraf mühitə təsirlərini kəmiyyətini göstərən Həyat Dövrü Qiymətləndirilməsinə (HDQ) əsaslanan və Aİ tərəfindən tövsiyə olunan alətdir. Bütün bunları resurs, material və ya enerji axınlarının ətraf mühitə təsirini modelləşdirməklə və istehsalla əlaqəli tullantı axınlarını daha yaxşı müəyyən etmək üçün məhsulun təchizat zəncirini nəzərdən keçirməklə edir.

MEİ və HDQ

MEİ metodunun HDQ ilə əhəmiyyətli oxşarlıqları olsa da, onunla eyni deyil. HDQ məhsulun həyat dövründə ekoloji təzyiqləri, faydaları, mübadilələri və mümkün təkmilləşdirmə sahələrini kəmiyyətə qiymətləndirən standartlaşdırılmış metodologiyadır. HDQ məhsulun mərhələlərini (istehsal, daşınma, istifadə və son istifadə vaxtı kimi) araşdırır. Ayrı-ayrılıqda, MEİ HDQ-nin yerinə yetirilməsinin bir üsuludur, lakin daha ardıcıl, etibarlı və təkrarlana bilən nəticələr təqdim etmək üçün əlavə gücü var.



Bunun səbəbi MEİ metodologiyasının HDQ-ya nisbətən əz çəvik olmasıdır. Məlumatların keyfiyyətinə dair daha ciddi tələblər qoyur və şərh azadlığını azaldan verilənlər bazalarının ölçülməsini və standartlaşdırılmasını təmin edir.³ Bundan əlavə, MEİ və TEİ metodları inventar məlumatlarının (o cümlədən təkrar emal edilmiş materialların paylanması qaydaları və məlumatların keyfiyyətinə dair tələblər) toplanması və modelləşdirilməsi üçün təlimat təmin edir.

Qərar qəbul edənlər üçün siyasət aləti olaraq MEİ

EU4Environment

Green Economy in Eastern Partner Countries

Həyat Dövrü Düşüncəsi (HDD) həm Hökumət, həm də biznes üçün siyasət və qərarların qəbul edilməsində əsas tamamlayıcı vasitəyə çevrilmişdir. HDD istehsal prosesindən kənarında məhsulların ətraf mühitə təsirini nəzərə almaq üçün vahid yanaşmadır. Bunun səbəbi, LCT-nin dayanıqlı təcrübələrin artırılmasına diqqət yetirməsi və istehsalı təkmilləşdirməsidir. Bu, ətraf mühitə daha az təsir və resurslardan istifadənin minimuma endirilməsi ilə nəticələnir.

Siyasət inkişafında işləyənlər üçün həyat dövrü əsaslı bir yanaşma tətbiq etmək bir neçə səbəbə görə faydalıdır:

- Bazar yönümlü siyasətlər və innovativ məhsul dizaynlarının təşviqi üçün ətraf mühitə təsir üzrə ilkin məlumatları toplamaq;
- Məhsul tədarük zəncirlərindəki tendensiyaları və dəyər zəncirində dəyişikliklərin harada edilməsini anlamaq;
- Optimal və ya sənaye tullantılarının idarə edilməsi kimi resurs strategiyalarının hazırlanmaqla;
- Etiketləmə sxemlərindən və ya Yaşıl Dövlət Satınalmalarından istifadə etməklə istehlakçılara daha yaxşı məlumatlandırmaq;
- Yaşllaşdırma ilə mübarizə səylərində milli siyasəti dəstəkləmək.

Azərbaycanda həyat dövrü yanaşmalarının təşviqi

MEİ və HDQ HDD-ni təşviq edən müvafiq metodologiyalardır. Bu da, öz növbəsində, praktiki və ardıcıl yanaşmaları iqlim dəyişikliyinə azaldılması, bərpa olunan enerji, dayanıqlı istehsal və istehsal üzrə milli siyasətlərə inteqrasiya etdirə bilər. Son zamanlar bu metodların yeni potensial hərəkətverici qüvvələri və tətbiq sahələri (o cümlədən milli ekoloji və davamlı inkişaf öhdəlikləri) meydana çıxıb. Onlar dayanıqlı istehsal proseslərinin inkişafını stimullaşdırmaq üçün vahid həyat dövrünə əsaslanan yanaşmalar və sərhədlərə tələfəşliq layihələri tələb edir.

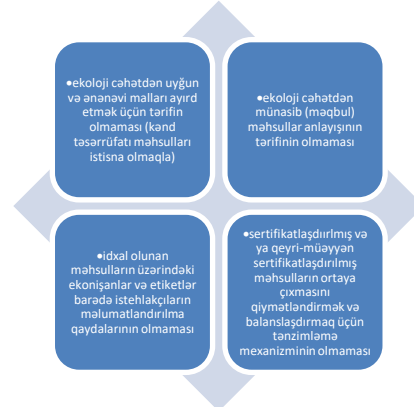
Resursların səmərəliliyi və həyat dövrü yanaşmalarından geniş istifadə yalnız məhsulların ətraf mühitə təsiri barədə məlumat vermək üçün MEİ-dən istifadə üzrə müvafiq milli siyasətin qəbulu ilə mümkün ola bilər. Burada mühüm cəhət MEİ etiketlərinin və ya sertifikatlarının institusional struktura və qanunvericiliyə inteqrasiyası olacaqla. Azaldılmış ƏDV dərəcəsi və ya MEİ etimadnaməsinə malik məhsullar üçün ƏDV-dən azad olma kimi təşviq sxemləri də istehlakçılara və istehlakçılara mühüm təsir göstərə bilər.

Azərbaycanda MEİ-nin tətbiqində boşluqlar

Azərbaycanda MEİ metodu nisbətən yeni anlayışdır və "keçid mərhələsindədir" (pilot mərhələ). Bu mərhələ 2024-cü ilin sonuna qədər tamamlanacağı üçün MEİ-nin tətbiqi hazırda könlüllüdür.

Azərbaycanda institusional quruluşun və qanunvericiliyin mövcud konteksti

MEİ-yə əsaslanan etiketləmə yanaşması institusional sistemə inteqrasiya edilməlidir. Ətraf mühitin etiketlənməsi üzrə Azərbaycan qanunvericiliyində əsas problemlərə aşağıdakılar daxildir:



¹ Mənbə: foto REC Caucasus Azerbaijan tərəfindən çəkilib və ona məxsusdur

² Mənbə: <https://www.eu4environment.org/news/the-potential-applicability-of-the-pef->

[methodology-for-This](#)

³ Mənbə: https://www.meti.go.ip/committee/kenkyukai/sangi/lca/pdf/001_04_00e.pdf

Ölkədə milli sertifikatlaşdırma və akkreditasiya orqanlarının olmaması da bu cür sertifikatlaşdırma və akkreditasiyanın xaricdə aparılmasını zəruri edir. Bu, beynəlxalq akkreditasiya və sertifikatlaşdırma ilə bağlı yüksək məsrəflərə gətirib çıxarır, çünki yerli istehsalçılar məhsullarını ekoloji cəhətdən təmiz (məhsullarının milli və ya beynəlxalq bazarlar üçün nəzərdə tutulmasından asılı olmayaraq) kimi qeyd etmək üçün beynəlxalq sertifikatlaşdırma üçün daha çox resurs xərcləyirlər.

Ekoloji sertifikatların və ya etiketlərin hazırlanması üçün tövsiyələr

Standartlaşdırma sahəsində:



Akkreditasiya sahəsində:



Sertifikatlaşdırma sahəsində:



EU4Environment çərçivəsində MEİ metodundan istifadə qaydası

Hazırda Şərqi Tərəfdaşlığı (ŞT) regionunda MEİ metodologiyası EU4Environment vasitəsilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sənaye İnkişafı Təşkilatının (UNIDO) rəhbərlik etdiyi fəaliyyət kimi təbliğ olunur. Burada planlaşdırılan işlərə MEİ-ni mümkün etiketləmə sxemlərinə təqdim etmək üçün mövcud təcrübələrin və maneələrin xaricə aparılması, MEİ vasitəsilə YMVB Təşəbbüsünün imkanları və faydaları haqqında məlumatlılığın və anlayışın artırılması və seçilmiş sənayelərdə MEİ-nin sınaqdan keçirilməsi və təşviq edilməsinə öncülük etmək daxildir.

Bu, yerli maraqlı tərəfləri MEİ-nin tətbiqinin potensial faydaları və təsiri haqqında daha çox məlumatlandıracaq, ŞT regionunda yerli potensial yaradacaq, milli sənayelərin MEİ ilə bağlı potensial siyasətlərə daha yaxşı hazır olmasına kömək edəcək və yerli mütəxəssislər üçün (sınaq tədqiqatlarından istifadə edərək və

istehsalda daha dayanıqlı məhsullara keçid üçün konkret təkliflər verməklə)

öyrənmə imkanları təmin edəcək. Bundan əlavə, UNIDO yaşıl səylər və siyasətlərin daha geniş şəkildə dəstəklənməsinə töhfə verən yerli məlumatlandırma və potensialın gücləndirilməsi fəaliyyətlərini təşviq edəcək. Bu təşəbbüsdən əldə edilən məlumatlar, həmçinin Avropadan kənar digər regionlarda MEİ-yə uyğun tədqiqatların aparılmasına imkan yaratmaq məqsədilə tövsiyələr hazırlamaq üçün istifadə edilir.

EU4Environment proqramı haqqında

2019-cu ildən Aİ tərəfindən maliyyələşdirilən EU4Environment Action proqramı digər ŞT ölkələri ilə yanaşı, Azərbaycanı yaşıl transformasiya yolunda dəstəkləməyə davam edir.

Aİ tərəfindən maliyyələşdirilən EU4Environment Action təbii sərvətləri qorumaq və onlardan daha yaxşı istifadə etmək, insanların ekoloji rifahını artırmaq və Şərqi Tərəfdaşlığı ölkələrində daha "yaşıl" iqtisadi artımı stimullaşdırmaq məqsədi daşıyır. Proqramın təşəbbüsləri siyasət və qanunvericilik dəyişikliklərinin həyata keçirilməsinə kömək edir, planlaşdırma və investisiyaları yaşillaşdırır və yeni biznes modellərini qəbul etməklə və yaşıl iş yerləri yaratmaqla innovativ texnologiyaların mənimsənilməsinə stimullaşdırır.



Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sənaye İnkişafı Təşkilatı (UNIDO)
Tatyana Çernyavskaya
EU4Environment Layihə Meneceri
Tel: +43 1 26 0 26 3106
E-poçt: t.chernyavskaya@unido.org
Veb: www.unido.org



Qafqaz üzrə Regional Ekoloji Mərkəzin Azərbaycan filialı, (REC Caucasus)
Aslan Şixəliyev
Layihələrin idarə edilməsi üzrə məsləhətçi
Tel: +994-55-622-69-00
E-poçt: aslan.shikhaliev@rec-caucasus.org
Veb: www.rec-azerbaijan.org

Məsuliyyətdən yayınma

Bu nəşr Avropa İttifaqının yardımı ilə hazırlanıb. Kitabçanın məzmunu yalnız UNIDO-nun məsuliyyətindədir və Avropa İttifaqının fikirlərini əks etdirmir.

Bu kitabça Birləşmiş Millətlər Təşkilatının rəsmi redaktəsi olmadan hazırlanmışdır. Bu sənəddə istifadə olunan tarixlər və materialların təqdimatı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sənaye İnkişafı Təşkilatı (UNIDO) Katibliyinin hər hansı bir ölkənin, ərazinin, şəhərin və ya ərazinin və ya onun hakimiyyət orqanlarının hüquqi statusu, eləcə də onun sərhədlərinin və ya hüduqlarının məhdudlaşdırılması, yaxud iqtisadi sistemi və ya inkişaf səviyyəsi ilə bağlı hər hansı mövqeyinin ifadəsi deyil. "İnkişaf etmiş", "sənayeləşdirilmiş" və ya "inkişaf etməkdə olan" kimi təyinatlar statistik rahatlıq üçün nəzərdə tutulmuşdur və inkişaf prosesində konkret ölkənin və ya ərazinin çatdığı mərhələ haqqında qərarı ifadə etmir. Firma adlarının və ya kommersiya məhsullarının qeyd edilməsi onların UNIDO tərəfindən təsdiq edildiyi manasına gəlmir. Qeyd edilən rəylər, rəqəmlər və təxminlərdən müəlliflər məsuliyyət daşıyır və mütləq UNIDO və onun Üzv Dövlətlərinin fikirlərini əks etdirdiyi və ya təsdiqini daşdığı hesab edilməməlidir.

© – 2023 – UNIDO. Bütün hüquqlar qorunur. Avropa Birliyinin şərtlərinə əsasən lisenziya verilmişdir.

Action implemented by:

